

HINDUISTICKÉ MÝTY A PANTEON

- prazáklad indoevropského náboženského chápání
- hinduistický panteon – jednotliví bohové jsou specifickými aspekty, projevy a podobami nejvyššího boha
- hinduismus údajně uznává 330.000.000 bohů, nejuctívanější je **Višnu** a **Šiva**, z ženských božstev **Velká bohyně**
- v ***Mahábháratě*** jsou popsány božské projevy např. v příběhu o králi **Nalovi** a princezně **Damajantí**, kteří se do sebe zamilovali – když si budoucí nevěsta měla vybrat ženicha z účastníků obřadu **svajamvarí** (z řad příslušníků nejvyšší kasty), zúčastnili se ho i 4 bohové: **Indra** (vládce bohů), **Agni** (bůh ohně), **Jama** (bůh smrti), **Varuna** (bůh vod); každý z nich však na sebe vzal **Nalovu** podobu, takže mezi účastníky bylo 5 Nalů, navíc se bohové zbavili i svých božských znaků, takže princezna nemohla poznat vyvoleného...

- teprve na její naléhání na sebe své božské znaky vzali zpět:
„Nemrkali očima, nevrhali žádný stín, nepotili se a nestáli přímo na zemi, nýbrž se malinko vznášeli nad ní.“

PANTEON HINDUISTICKÝCH BOŽSTEV

- kromě bohů zná hinduismus koncept božské síly – tzv. **ÍŠVARA**
 - bůh bez závislosti na náboženském učení, vládce vesmíru
- na vrcholku panteonu stojí trojice hlavních bohů: **TRIMÚRTI** („mající trojí podobu“)
 - nejvyšší bůh, jenž má trojí povahu:
Brahma-stvořitel, **Višnu**-udržovatel, **Šiva**-ničitel
 - toto pojetí vychází především z původního védského náboženství, které s sebou přinesli Áryjové na indický subkontinent:

- **Nárájana** (bůh, jenž je milován) je patrně védský předchůdce **Višny**
- **Rudra** (bůh, jenž budí strach) je patrně védský předchůdce **Šivy**
- v hinduismu jsou dnes 2 hlavní proudy: **višnuismus** a **šivaismus**:
 - jejich vyznavači povyšují **Višnu** resp. **Šivu** na hlavního boha, k němuž mj. směřují projevy oddanosti zvané **bhakti**
 - ani jeden z těchto směrů nepopírá existenci dalších božstev, jde jen o výsostnější postavení jejich hlavních bohů
 - extáze **bhakti**: dobrovolné utrpení k počtě boha (probodávání těl hřeby, háky, bodci, chůze po rozžhaveném uhlí, střepech...), forma osobního sebeobětování (křesťanství to nezná, neboť za všechny se obětoval Ježíš)

BRAHMA

VISHNU

SHIVA

Trimúrti

Trimúrti s manželkami – zleva:
Brahma a Sarasvatí, Višnu a Lakšmí, Šiva a Parvatí

Brahma

- stvořitel zosobňující vesmírný princip duchovní energie **brahma**
 - měl vždy nejméně uctívačů, jako stvořitel už svůj úkol udělal a do světského dění nezasahuje, takže věřící necítí potřebu ucházet se o jeho náklonnost (podobně viz např. slovanský Svarog)
 - jen na dvou místech Indie se zachoval chrám, který mu byl zasvěcen
 - oproti němu **Višnu** a **Šiva** se těší mimořádné oblibě (stovky chrámů)
 - pravověrný hinduista však mezi jednotlivými 3 „hlavními bohy“ příliš nerozlišuje (jsou to jen 3 hlavní aspekty a funkce nejvyššího božství)

- ač nemá formu ani tvar (tudíž ho nelze spatřit), bývá zobrazován:
- červený vousatý muž se 4 hlavami (původně jich měl 5, ale 1 mu Šiva srazil, důvodů se uvádí více, např. že B. spáchal se svou dcerou incest), má 4 ruce (někdy i 8), v nich drží 4 védy, žezlo, džbán s vodou Gangy, obětní naběračku a někdy i šňůru perel, luk, kalamář s rákosovým perem a lotosový květ
- sedává na lotosovém trůnu
- přemísťuje se na létající labuti, která je jeho jízdním zvířetem (někdy i sám na sebe bere podobu labutě)

- jako tvůrce vesmíru povstal sám od sebe v prapůvodní záplavě vod, vložil do nich zlatý zárodek, z něhož vzniklo vejce jasnější než sluneční svit
- po roce rozdělil silou svého soustředění vaječnou skořápku na 2 půlky – z horní se stala nebeská klenba s planetami a vesmírnými sférami, z dolní zemská pevnina omývaná oceány a osídlená bytostmi
- aby to vše mohl stvořit, přijal androgyní podobu: muže (Puruša) i ženy (Virádž), z jejichž spojení vznikl veškerý život
- když přemýšlel, jak udržet v chodu vše, co stvořil, začal vzývat bohyni Sarasvatí (zvaná též Sávitří či Gájatří), která vyzářila z poloviny jeho těla v podobě krásné dívky – když Brahma pozdravila, začala ho uctivě obcházet...
- stvořitel se zahleděl na její půvabné tvary, vzplál k ní láskou a nemohl od ní odtrhnout oči, styděl se však obracet stále hlavu směrem za bohyní, a tak si stvořil další 3 hlavy, čímž měl celkem 4 (do všech směrů)

- když pak Sarasvatí stoupala vzhůru (doufala v úkryt ve výši), stvořil si Brahma nahoře 5. hlavu (tu mu později srazil Šiva)

Stvoření světa

- výklad o něm podávají téměř stejně všechny *purány*:
- na počátku existoval vesmír jako nevnímátná temnota, v níž se zjevilo svébytné božství a silou své vůle rozehnilo temnoty, takže vše mohlo nabýt svébytné podoby – k tomu byla použita posvátná praslábika AUM (óm, amen)
- nejprve vznikly vody, oplodněné semenem božství, z nich vzešlo zlaté vejce, zářící jako slunce
- v něm se zrodil Brahma (stvořitel celého vesmíru), který silou své myšlenky rozdělil vejce na 2 poloviny – z 1 povstalo nebe, ze 2. země, mezi nimi vznikla atmosféra
- pak vznikl organizující duch, mysl a živly
- nato stvořil Brahma bohy a věčnou oběť, pak lidi, 3 védy a všechno, co se na světě vyskytuje

- neexistuje však jen náš svět – celý nekonečný vesmír se skládá z množství světů vytvořených z hrubé nebo jemné hmoty (každý z nich má vlastní vznik, trvání i zánik), vesmír je nekonečným řetězem vznikání a zanikání světů, jež po sobě následují vždy znovu a znovu – je jako had požírající vlastní ocas (kde zaniká, tam zase vzniká, tudíž je nekonečný a „požírá“ sám sebe)
- současně se stvořením světa se však vynořily různé potíže, které Brahma řešil stvořením nových bytostí, nadaných určitými vlastnostmi, které měly pomoci odstranit nesnáze z pozemského světa i ze světa božstev:
- např. přelidnění – když země začala pod tíhou nových tvorů klesat do vod, prosila Brahmou, aby ji zachránil; a tak stvořil **Smrt: Velkooká něžná bohyně** se však bránila zabíjet živá stvoření, nakonec souhlasila s podmínkou, že bude ničit životní dech tvorů jen tehdy, když nadejde jejich konec způsobený nemocí a zachvátí je strach z dalšího žití

- nebezpečím, které ohrožovalo samotné bohy, nebyli jen démoni, ale i lidé, kteří konáním askeze (odříkání, přísná duchovní cvičení) získali sílu a schopnost vystoupit do nebe a znepokojuvat tam jeho božské obyvatele – bohové se tomu bránili snahou přivést smrtelníky na cestu zkázy, čehož mohlo být dosaženo i prostřednictvím ženy (svůdné nebeské víly nebo krásné pozemšťanky)
- a tak Brahma stvořil magickým obřadem ženu, jejímž úkolem bylo svádět muže (tak vznikly hříšné, smyslné kouzelnice, které začaly muže vzrušovat), moc asketů byla oslabena a bohové měli v nebesích zase klid...
- Brahma musí také často zasáhnout, aby od sebe rozdělil 2 svářící se aspekty nejvyššího božstva – **Višnu a Šivu**

- Podle jiných zdrojů se mýtus o stvoření světa odehrál jinak (varianta blízká i jiným kulturám):
 - **Prvotní Muž** měl tisíc hlav, tisíc očí a tisíc nohou, byl vesmírem a vším, co bylo, je a bude (čas neexistuje: minulost, přítomnost i budoucnost se odehrávají současně), $\frac{3}{4}$ Muže dlely nesmrtelné v nebesích, $\frac{1}{4}$ zůstala na zemi
 - sešli se bohové a obětovali pozemskou část těla Muže: z rozsekaných kousků se stala zvířata, ptáci, tvorové lesa i vesnic, jeho mysl se stala měsícem, oko sluncem, ústa ohněm a dech větrem
 - popis Muže a jeho tisíce hlav, očí i nohou znamená v tomto podobenství totéž, jako říct, že Bůh (prvotní Muž) je vševědoucí, vševidoucí a všudypřítomný
 - i my všichni jsme tedy součástí Stvořitele (myšlenka objevující se v dochovaných mýtech snad všech archaických národů)

Sarasvatí (Plynoucí)

- choť stvořitele **Brahmy**
- podle mýtů povstala z poloviny Brahmova těla – a jen co přišla na svět, její otec k ní vzplál milostným citem (snaha o únik – nakonec shledala, že osudu neunikne a stala se jeho ženou), božský pár pak setrval v milostném opojení uvnitř lotosu 100 let, až zplodili syna **Manu** (předchůdce všech živých bytostí)
- hinduistická bohyně moudrosti, věd a umění, tvůrkyně sanskrtu i sanskrtského písma – tvůrčích schopností
- své vyznavače obdařuje básnickým nadáním, smyslem pro krásno, schopností logicky uvažovat
- zobrazována jako sličná žena v bílém oděvu, sedící na lotosu – v ruce drží knihu, šňůru korálek a strunný hudební nástroj, jejím jízdním zvířetem je labuť, papoušek či páv

Sarasvatí

Višnu

- védy ho označují **Nepřemožitelný Udržovatel** (udržovatel a ochránce vesmíru)
- u původních předárijských obyvatel snad bůh úrody nebo druhořadé sluneční božstvo
- v pozdějším bráhmanském kultu v něm zřejmě splynul solární védský Višnu s hrdinskou tradicí obklopující pastorální božstvo **Kršnu** (uctívaného původním obyv. Indického subkontinentu)
- nešlo však o antropomorfizaci slunečního kotouče, ale o samu sluneční energii (viz slovanský Svarog či Svantovit vs. Dažbog-Svarožic)
- Višnu sídlí v nebesích mimo dosah ptačích křídel i lidského chápání, kde sídlí spolu s Indrou (hl. bohem ostatních božstev), obklopen stády rohatých krav u studny přetékaající medem, jenž zaplňuje všechny jeho šlépěje (mléko, máslo a med představují ve védách životní sílu vesmíru)

- jeho sídlem protéká nebeská Ganga a je tam 5 jezírek s barevnými květy lotosů – jeho říše je plná překrásných staveb ze zářícího zlata a drahokamů (viz nebeská říše v *Eposu o Gilgamešovi*), sám sedává na trůnu z bílého lotosu a září jako nepřerušovaný plamen světla
- po jeho pravici sedí jeho žena Lakšmí – bohyně štěstí a bohatství – vzor všech ženských ctností a archetyp ženské krásy, svého muže vždy doprovází, i když se v lidských vtěleních objevuje v hmotném světě (aby napravil zlo a chaos světa)
- manželky však měl 3 – **Lakšmí, Sarasavtí, Ganga** (více např. in: *Bohové s lotosovými očima*, s. 146-149, knihovna Astorka)
- na konci každého velevěku (tzv. Brahmův den – doba dělicí se na 1.000 věků) hyne veškerenstvo v plamenech apokalyptického požáru, po němž vše zaplaví potopa – na hladině nekončícího oceánu pak Višnu jako jediný z bohů přečká Brahmovu noc – uložen ke spánku na Šéšově těle (tisícihlavý had)

- Višnu je ten, jenž se začal první hýbat ve vodách, které před stvořením světa vyplňovaly celý vesmírný prostor – proto si ho višnuisté představují též jako dítě spící na lotosovém květu (viz Egypt a vynoření prvního pahorku z vod, na němž byl při stvoření lotosový květ s bohem Atum-Re coby dítětem), nebo jako půvabného 4rukého mladíka tmavomodré pleti, ozdobeného četnými klenoty, který dřímá na záhybech tisícíhlavého hada Šéši, plujícího vesmírnými vodami v mezidobí klidu (tj. když jeden vesmír zanikne a další ještě není stvořen), v této fázi spí na Šéšově těle pohroužen do úvah o podobě příštího vesmíru – nechává si z pupku vypučet lotosové poupě a v osobě Brahmy zrozeného z květu plní stvořitelská poslání
- proto je udržovatelem – udržuje latentní existenci světa a vesmíru po zániku předchozího a před vznikem následujícího

spící Višnu a Lakšmí na Šéšově těle (na lotosu Brahma před stvořením vesmíru)

Višnu a Lakšmí probuzeni Brahmou

- bývá zobrazován jako tmavomodrý 4ruký mládenec: v horních rukou drží zlatý hromoklín (přinášející periodický zánik vesmíru a zároveň falický symbol, V. byl původně bohem plodnosti a během období dešťů každoročně na 4měsíce usínal a s příchodem jara se probouzel), pravou dlaň má pozdviženou a její dlaň v uklidňujícím gestu (udržuje tím svět), nebo v ní svírá lotosové poupě (symbol slunce, povstala z něj i jeho manželka Lakšmí, takže se jedná i o lůno všeho tvoření), ve spodních má ulitu (pravotočivou, symbol potopy předcházející zánik každého velevěku a zároveň symbol ženské dělohy) a točící se ohnivý disk (čakra – metací zbraň, které nic neodolá a jež se po zasažení svého cíle vrací k majiteli)
- býval malován i na stěnách přenosného chrámku (tzv. kávad), s nímž indiští minesengři putovali po kraji a opěvovali Višnu a jeho vtělení (obdoba Dionýsa či Usira)
- symbol rozvitého lotosu (čakra) je součástí indické vlajky

Višnu s božskými atributy

Višnu letící na orlu

Višnu na oltáři coby původní přírodní božstvo Nárájáma

- bohové na sebe při svých sestupech na zemi brávali různá vtělení, v nichž jsou často zobrazováni a uctíváni – těmto podobám se říká **avatáry**
- Višnu jako udržovatel chrání před zkázou nejen bohy, ale i celý vesmír se všemi jeho světy před katastrofami a hrozícím zánikem, k čemuž využívá svá vtělení, kterých je dosud známo 10 (podle některých pramenů až 22) např.:
- **ryba** (potopa světa na konci minulého Brahmova dne), **želva** (umožnil bohům, aby stloukáním oceánu mléka získali nápoj nesmrtelnosti), **kanec** (podsvětní boj proti démonovi Hiranjākšovi, který hodlal zničit zemi), **trpaslík** (pomohl vrátit bohům jejich svět, který jim uchvátil démon Bali) nebo v lidských podobách se objevil jako **Parašuráma, Ráma, Kršna, Buddha**
- více k jeho vtělování se např. in: A. L. Dallapiccolo: *Hindské mýty* (str. 26–42)

Višnuovy avatáry

princ Ráma (vlevo), pastýř a král Kršna (vpravo)

- jeho 10. avatár v podobě **Kalkího** (jezdec na bílém okřídleném koni, má soudit nespravedlivé a odměnit dobré) má vbrzku sestoupit – ohněm a mečem má zničit starý svět a znovu ho obrodit a s ním přivést nový zlatý věk božského řádu a mravní čistoty

Lakšmí

- Višnuova choť ztělesňující půvab, spanilost a šarm
- zatímco Višnu pečuje o transcendentální dobro a řád, Lakšmí pečuje o světské dobro – je dárkyní k životu nezbytných dešťů (proto jsou jejími průvodci sloni), z jejích rukou prší i zlaté mince (v Indii uctívána i jako bohyně štěstí, bohatství, hojnosti)
- spodobňována na lotosu, ve 2 rukou drží často leknín, někdy vytváří 1 rukou gesto naznačující splnění všech přání
- jako choť provází Višnua v nejrůznějších převtěleních – Rámova **Síta**, Kršnova **Rádha** atd.
- její sestra **Alakšmí** je naopak ztělesněním smůly a nezdaru

Lakšmí

Lakšmí na oltáři

její sestra Alakšmí

Šiva

- tj. „dobrotivý, milostivý“
- tímto přívískem se prosebníci ve védách obraceli na děsivého boha bouří **Rudru**, aby je nestíhal svým hněvem – v původní podobě snad Šiva ztělesňoval jeho vlídný aspekt, laskavou stránku jeho povahy
- mnozí badatelé ho proto považují za předárijské božstvo
- Ničitel – není to však negativní aspekt tvůrčího procesu, neboť Šivovo očištné ničení je předpokladem k tomu, aby koloběh mohl dál pokračovat (co začne, musí skončit, aby mohlo zase začít)
- uctívají ho tzv. šivaisté

- zobrazován s 1–5 obličejí a 2 páry paží
- skloněná dlaň jeho pravé ruky ochraňuje jeho uctívače a levá ukazuje k jeho nohám jako k jedinému bezpečnému útočišti věřících, pravá hořejší ruka drží bubínek (připomínající 1. tvůrčí zvuk, jímž byl vesmír počat: „aum“), zatímco levá drží plamen (představuje zánik všeho stvoření), k dalším atributům patří smyčka (tou chytá a spoutává provinilce) a trojzubec (znázorňuje trojí povahu Trimúrty: stvořitel, udržovatel, ničitel)
- uprostřed čela má 3. oko, obdařené ničivou silou (symbol ohně), jeho hrdlo bývá temně modré (spolkl strašlivý ohnivý jed, který se objevil jako vedlejší produkt, když bozi stloukali z oceánu mléka nápoj nesmrtelnosti, a hrozil sežehnout všechny 3 světy – Šiva zvítězil nad smrtí tím, že jed zneškodnil)
- kobra, kterou kolem sebe má omotanou, představuje smrt (Šiva ji překonal), také však symbolizuje hadí sílu Kundaliní
- půlměsíc je symbolem času a ukazuje Šivu jako vládce času

Šiva

- pod jeho pravou nohou bývá zobrazen démon Ganja, kterého porazil (znázornění vítězství dobra nad zlem)
- většinou stojí na lotosovém podstavci a obklopuje ho kruhová záře lemovaná vně plameny (symbol přírody)
- jako asketa bývá zpodobňován nahý, jen s bederní rouškou z kůže slona (démona Ganji, kterého porazil)
- modrou barvu krku si přivodil tím, že vypil zhoubný jed, který vznikl, když bohové a démoni stloukali oceán mléka, z něž se začal vylívat na zem jed, který by ji zničil, kdyby jej Šiva ústy nezachytil (spálil si sice hrdlo, ale zachránil zemi před zkázou)
- Šivův kreativní, tvůrčí kosmický tanec: všechno při něm podléhá neustálým změnám a nabývá stále nových podob – jen bůh a jeho tanec zůstávají konstantní

- Šiva je nejsvráznější postavou božské trojice Trimúrti, patří k nejsložitějším postavám světové mytologie
- je postavou protikladů a rozporů, které mnohdy splývají:
 - je hněvivým božstvem, jež se však nechává unášet milostí, smířením a odpuštěním
 - je nositelem smrti a vítězí nad ní (je ničitelem i dárce života)
 - setkávají se v něm protikladné aspekty askety i hospodáře
 - je pánem pohřebišť a zároveň symbolem regenerace
- jakožto asketa se zřekl světa a pohroužil do meditací – vábí lidi, aby se uvolnili od běžných pout světa a došli k osvobození z karmického cyklu
- zároveň však také (podoba hospodáře) přináší život všemu na světě a je mistrem v hudbě i tanci, svádění žen asketů a manželem **Párvatí** (dcery Himalájí)

- bývá nazýván také **Pán času** a každá noc, kdy nastane úplněk, je hinduisty označována jako Šivova noc
- při únorovém či březnovém úplňku slaví narozeniny, v tuto noc – Šivova velká noc – tančí tanec stvoření (šlape po nevědomosti a ohnivé kolo okolo něj symbolizuje cyklus času)
- jeho povaha ničitele je spojena s jeho kosmickým tancem – na konci každého světového období způsobí tancem konec všech světů, aby je po uplynutí Brahmovy noci zase probudil k životu a uvedl do pohybu
- zatímco **Višnu** sestupuje na zem ve svých vtěleních, Šiva zůstává povznesen v ústraní, kde se oddává meditacím (v tichu vrcholků Himalájí), lze ho vyvolat dlouhou a namáhavou askezí (často pak nabízí splnění nějakého přání)
- spolutvoří hinduistickou rodinu: jeho manželky jsou dobrotivé **Párvatí** a **Satí**, i bohyně zkázy **Kálí** a **Durga** – jsou to různé aspekty bohyně **Déví** (Velké bohyně, tj. Země)

- s **Párvatí** má 2 potomky: slonohlavého **Ganéšu** (Vjása mu nadiktoval *Mahábháratu*) a válečníka **Skandu**
- s divokým milováním Šivy a Párvatí souvisí i nejznámější nepálská slavnost Šivova velká noc (Šiva ratri), což je vzpomínka na bouřlivou svatební noc Šivy a Párvatí:
- Šiva (ač se rád oddával dlouhým askezím a meditacím) zahořel často v její blízkosti nezvládnutelnou touhou – když nastala jejich svatební noc, trvala 100 božských roků a byla pro všechny světy velmi špatným obdobím: země se otřásala, meteority srážely z nebes létací vozy bohů, z těžkých mračen přšla krev a zlomky kostí, hory se hroutily a silné vichřice pustošily zemi, jejich milování bylo tak intenzivní, že se oba na čas blahem a rozkoší úplně rozplynuli v prostoru a na zemi po nich zůstaly jen pohlavní orgány – **lingam** (falický symbol Šivovy plodivé a tvůrčí energie, který bývá uctíván v Indii, Nepálu atd. – zvláště v blízkosti chrámů) a **jóni** (plodivá energie Párvatí)

- **lingam** – symbol tvůrčích schopností Šivy a symbol života
– je předmětem kultu po celé Indii (hlavně u chrámů)

jóni

lingam a jóni

obětní lingam

- uctívání lingamu a jóni (symbolů plodnosti) se dodnes dochovalo až z dob před příchodem Árijů na Indický subkontinent (nálezy obou symbolů: Harappa, Mohendžodáro)
- během Šivovy velké noci každoročně probíhají za doprovodu hudby a mýmivého dunění zvonů prastaré a tajemné obřady (viz např. antické Dionýsie), kdy se polonahé ženy a děti pečlivě omývají v kalných leč posvátných vodách Bágmatí
- jednou se Párvatí k Šivovi v hravé náladě tajně zezadu přikradla a dlaněmi mu zakryla oči, výsledek tohoto nevinného žertíku byl katastrofální: všechny 3 světy (bohů, lidí i démonů) se ponořily do tmy a život bez světla a tepla začal hynout – hned se však na Šivově čele objevilo 3. oko, jež zachránilo vesmír svým světlem, od té doby má Šiva 3 oči a žár vycházející z toho 3. je tak silný, že může spálit každého, na koho se upře

Ardhanaríšvara (Pán napůl žena)

- bůh Šiva v androgynní podobě – nejvyšší spojení mužského a ženského tvořivého principu
- pravá polovina jeho těla je mužského pohlaví (v rukou svírá trojzubec, sekeru, meč a almužní misku z lidské lebky), levá polovina je ženského pohlaví (k jejím atributům patří náušnice, na čele tilak, v rukou zrcadlo, červený lotos a růženec), má obvykle 2–4 paže (často 2 napravo a 1 nalevo)
- tato pohlavní kombinace je vyvrcholením milostné touhy (káma), kdy ženské části náleží vášnivější úloha než té mužské
- podle tradičních představ by se při pohledu na toto spojení protikladných sil měla lidská mysl povznést od objektivní reality do nadmyslového světa, kde mizí dvojnost protikladů, omezenost jednotlivce i rozdíly pohlaví a kde se nabízí vysvobození v jednotě s absolutnem (se substancí brahma)

Ardhanarīśvara

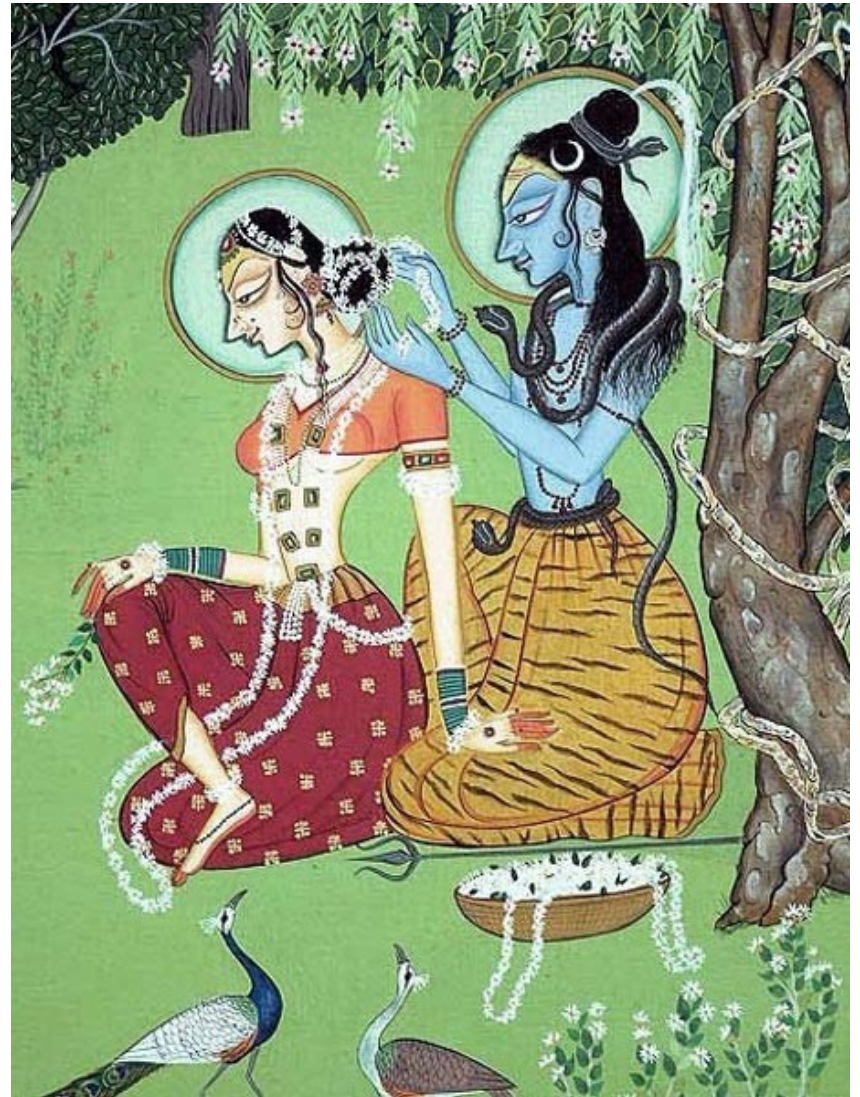
Ardhanarīšvara

Párvatí (Horská)

- dcera Himaláje – Šivova manželka
- ve svých obměnách ztělesňuje různé podoby bohyně **Déví**, jež má dobrotivá i hrozivá vtělení: je mírumilovnou **Satí**, **Umou** či **Párvatí**, a její hrůzný aspekt představují **Kálí**, **Durgá** a **Čámundá**
- rozhodla se, že se stane manželkou Šivy, ale ten seděl pohroužen v hluboké meditaci a její krásy si nevšímal – a tak se ho rozhodla získat přísným pokáním:
- v nepřístupných horách oděna jen do kůry stromů se 100 let živila čerstvým listím, 100 let listím spadáním a 100 let se postila, avšak marně – nakonec za Šivou přišel bůh lásky **Kámu** s prosbou, aby přemohl démona **Táraku**: Šiva (vytržen z meditace) otevřel své 3. oko a gejzír sršících jisker spálil boha lásky na popel... nakonec se však oddali a následovala jejich svatební noc (démona zničil nakonec až Šivův syn **Skanda**)

- na rozdíl od bohyň děsivého aspektu **Bohyně matky**, které se v Šivově blízkosti objevují jen krátkodobě, aby přinesly zkázu jeho nepřítelům, Párvatí je mu stále po boku, je jeho nebeskou manželkou
- život božské rodiny v sídle na himalájské hoře Kailás (západní Tibet, dnešní Čína) je námětem mnoha mýtů

Šiva a Párvatí

Šiva a Párvatí – oltář

Ganéša (tj. Pán Ganů)

- bůh moudrosti, umění, zdaru, odstraňovatel překážek, bývá uctíván před počátkem každé cesty a zásadního konání
- nejoblíbenější indický „lidový“ bůh – hlavně pro svou chytrost, mazanost, smysl pro humor a ochotu kdykoli pomoci
- **Šivův** nevlastní syn, přesto zdědil některé znaky Šivova asketismu, je však příliš hravý na to, aby mohl být seriózním asketou
- mýtus o jeho narození: **Párvatí** dlela dlouho doma sama, zatímco se Šiva oddával dlouhodobým meditacím; jednoho dne se chtěla umýt, z vonného oleje, pudru a nečistot setřených před koupelí ze svého těla uhnětla mužskou figurku – oživila ji a poručila oživlému střežit dveře, načež se odešla koupat; vtom se Šiva vrátil domů, našel u dveří neznámého mužského bůžka, který ho odmítal pustit dovnitř, a tak se rozlítil a usekl mu hlavu...

- teprve pak zjistil, že zabil Párvatina syna, vyslal proto své služebné polobohy **gany**, aby mu rychle přinesli hlavu prvního tvora, na něhož narazí – vrátili se s hlavou slona, Šiva ji přiložil k bezhlavému tělu a přivedl ho zpět k životu
- bůh se sloní hlavou byl přijat do Šivovy božské rodiny a dostal jméno Ganéša
- vzhledem k odvaze, s jakou střežil dveře od komnat Párvatí, má v hinduistickém panteonu úlohu strážce vchodů, proto jeho sochu nebo vyobrazení nacházíme u chrámových i domovních vchodů
- zobrazován bývá jako otlý mužík žluté či růžové pleti se sloní hlavou a jedním klem
- ve 4 pažích svírá lasturu (nebo vodní lilii), disk, kyj (případně sekeru) a sladký rýžový koláček (svůj oblíbený pokrm)

Ganéša

- mudrc **Vjása** mu 3 roky bez přestání diktoval ***Mahábháratu***, když se G. ke konci zlomilo pero, ulomil si špičku klu, aby epos dopsal bez přerušení, jak Vjásovi slíbil (bývá proto zobrazován s chybějící špičkou jednoho klu, což není vada zobrazení – např. sošky, ty jsou v Indii hojně kupovány na domácí oltáře)
- šibalské chytráctví G. popisuje řada mýtů – např. závod kolem světa se svým bratrem rychlonohým **Skandou**: Skanda ihned vyrazil na svém pávu kupředu, zatímco břichatec Ganéša jen obešel dokola své božské rodiče a hned uplatnil nárok na vítězství (tvrdil, že jeho rodiče jsou pro něj celým vesmírem)
- jindy se jedoucí na své kryse lekl hada, který se plazil přes cestu, a upadl tak prudce, až mu prasklo břicho přečpané oblíbenými rýžovými koláčky – bez váhání vrátil koláčky do útrob a přepásal se oním hadem, aby koláčky nepřišly nazmar
- vychytralostí proslulo i jeho jízdni zvíře krysa nebo myš (schopnost prokousat se každou překážkou)

Ganéša – oltář

Ganéša s rodiči

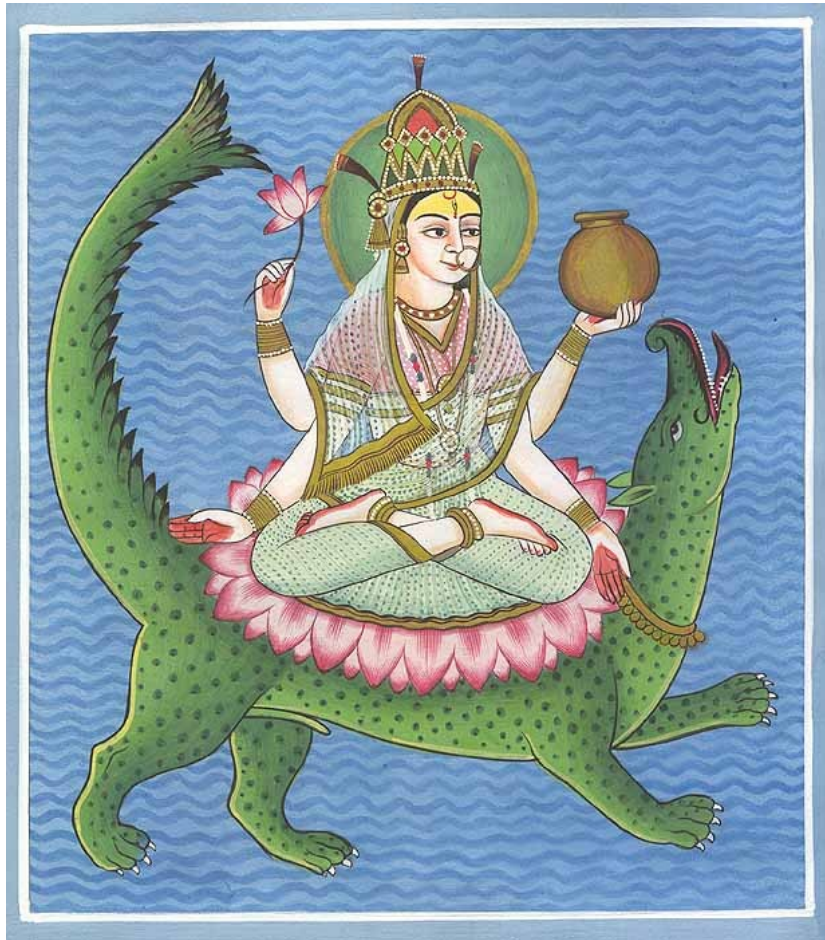
Ganga (Hbitě plynoucí)

- dcera **Himaláje**, starší sestra **Párvatí** a 2. **Šivova** choť (Párvatí na ni žárlí, Ganga sedává Šivovi po pravici, Párvatí po levici a s neskrývanou záští na ni pohlíží)
- říční bohyně personifikující posvátný veletok všech hinduistů, původně tekla po nebi v podobě Mléčné dráhy (viz např. též Nil v Egyptě), vyvěrá v nebesích z levého **Višnuova** chodidla – na zem ji přivedl jeden světec svým vytrvalým pokáním, jí se však na zem nechtělo, při jejím sestupu z nebe musel její proud zachytit Šiva svými spletenými kadeřemi, Ganga ho chtěla stáhnout do podsvětí, ale nepodařilo se jí to
- řeka nemá pramen, vzniká soutokem 2 řek, je jí zasvěceno město Varanásí (ležící jen na jednom břehu Gangy), hinduisté tam konají poutě – každý den je tam spáleno a vhozeno do řeky kolem 400 mrtvých lidských těl

- bývá zobrazována jako žena bílé pleti, jež sedí na rybě nebo vodní příšeře, případně na prameni Šivových vlasů – v ruce svírá lotos a nádobu na vodu
- dnes se jedná o 1 ze 3 nejznečištěnějších řek světa – hinduisté do ní pohřbívají své (mnohdy neúplně) spálené zesnulé, konají v ní posvátné koupele, obětují jí leccos od květů, přes mléko až po oleje, mnohá města do ní vypouští stokový odpad a toxický odpad z továren
- její voda je v Indii přesto považována za elixír – jediná koupel v ní umí odplavit všechny hříchy, kdo ji denně pije, získá prý nesmrtelnost, a kdo se v ní dobrovolně utopí, zabezpečí si místo v ráji...
- přestože se však v ní hinduisté koupou a přitom se mnohdy nalokají její vody, nepropukají žádné nemoci ani epidemie (obsahuje bakteriofágy požírající bakterie)

Ganga (a Šiva)

Ganga

Ganga

GANGOTRI SEVA SAMITI
BANKA VARANASI

श्री
JHUNJHUNWALA VARANPATI LTD. VARANASI

श्री
श्री

DASWAMEDH
MANGHAT VARANASI

zbytky obětín na březích Gangy

Skanda

- 2. Šivův syn, zrozen ze Šivova vroucího spermatu, které spadlo do **Gangy**, aby se v ní ochladilo, Ganga semeno předala **Plejádám**, jež pak zplodily 6 synů, kteří se spojili v jednoho
- proto má 6 hlav, 6 úst, 12 očí i rukou
- podle jiné verze se 6 Plejád v podobě nymf koupalo v jezeře, kam Skandu vyvrhla Ganga, a hádalo se, která z nich tak krásného chlapce bude vychovávat – proto dostal 6 hlav, aby mohl každou z nich spočinout na ňadrech jedné z Plejád
- někdy se jako jeho matka uvádí **Párvatí**
- bůh války, uctíváný nejvíce na jihu Indie, byl tak silný, že vychyloval nebeské planety z drah, přemísťoval toky řek i hory a démona **Táraku** spálil jako stéblo trávy
- k jeho atributům patří kopí a mnoho různých zbraní

Skanda

Hanumán

- opičí hrdina **Rámájany**, kde proslul jako vojevůdce
- syn boha větru **Váji**, po němž zdědil sílu hurikánu a schopnost létat, umí se podle potřeby proměňovat (zobrazován s lidským tělem a opičí hlavou)
- ve skutečnosti **Šivův** syn: Šiva se jednou oddával milostným hrátkám s **Párvatí** v opičí podobě, ale Párvatí nechtěla být matkou opičího mláděte, a tak svěřila zárodek Vájuovi, jenž ho vložil do lůna nymfy **Aňdžany**, odsouzené žít nějaký čas jako opice – když se jí Hanumán narodil, vyskočil směrem ke slunci v domnění, že je k jídlu, a opravdu by je pohltit, kdyby mu v tom nezabránil vládce bohů **Indra**, jenž ho zasáhl svým hromoklínem do čelisti (Hanumán = obdařený mocnými čelistmi)
- bohové ho zahrnuli přízní – obdařili dlouhověkostí, nesmírnou silou, nezranitelností, schopností létat vzduchem a měnit podobu

- pobíjel démony a zlé samotářské slony
- na konci **Rámajány** si roztrhl hrud', aby odhalil, že ve svém srdci chová podobu **Rámy** a **Síty** – byl totiž ztělesněním bezvýhradné oddanosti (bhakti)
- v současné Indii se těší oblibě – je považován za patrona potulných kejklířů a zápasníků

Hanumán